

ESSENCE

och

psykisk ohälsa hos vuxna

Lena Nylander, psykiater, med dr
[lena.nylander@skane.se](mailto:lenna.nylander@skane.se)

Studier/artiklar om ESSENCE och vuxna

- Få (än så länge) där begreppet ESSENCE används
- Däremot, under årens lopp, många som använder ESSENCE "utan att veta om det"
- ESSENCE som ett sätt att tänka för att förstå den vuxna individen

2 träffar (PubMed) om ESSENCE och vuxna - 1

- Fernell E & Gillberg C (2012) Preterm birth, ADHD and the ESSENCE in adult psychiatry. Acta paediatrica. Short communication
- Prematura barn: Subkliniska symtom före adolescensen, vanligt med ADHD, som i sin tur ofta (80%?) är associerat med psykisk ohälsa

2 träffar (PubMed) om ESSENCE och vuxna - 2

- Plenty, Heurlin, Arlinde & Bejerot (2013). Applying an ESSENCE Framework to Understanding Adult Autism Spectrum Disorder and ADHD: Retrospective Parent Reports of Childhood Problems. The Scientific World Journal
- Mer ESSENCE hos vuxna med ASD och/eller ADHD än hos andra vuxna psykiatripatienter (mest depression, OCD, ångeststörningar) – förvånande lite ESSENCE i den senare gruppen

ESSENCE och psykos/schizofreni

- Gångsvårigheter (O'Neal & Robins 1958)
- Psykos i tonåren: hög frekvens av DAMP (Hellgren et al)
- ADHD i barndomen + ökad risk för schizofreni (Dalsgaard 2002, Rubino et al 2009; Peralta et al 2009)
- Högriskbarn med ESSENCE-symtom var mer benägna få schizofreni (Mednick et al 1987)
- Långtidsuppföljning av barn med MBD: flera fick schizofreni (Wender 1972)

ESSENCE och psykos/schizofreni

- Personer med ASD: ökad risk för psykos/schizofreni (Petty et al 1994; Howlin 2000; Ståhlberg et al 2004, Mouridsen et al 2008)
- Uppföljning av barn med atypisk autism: 1/3 fick schizofreni (Mouridsen et al 2008)
- 21% av ASD hade psykosdiagnos (Nylander et al 2013)
- PDD-NOS hos 30 – 50% av pat med schizofreni i barndomen (Rapoport et al 2009)

ESSENCE och affektiv sjukdom

- ADHD: Förhöjd risk för bipolär sjukdom (Klassen et al 2010)
- ADHD i barndomen påverkar förlopp och svårighetsgrad hos bipolär sjukdom (Rydén et al 2009)
- Pat med ADHD: 17% måttlig och 73% mild depression, självskattad ; 37%/27% diagnostiserad aff sjd (Nylander et al 2009; Nylander et al 2013)

ESSENCE och affektiv sjukdom

- ASD: Affektiv sjukdom vanlig
(Hofvander et al 2009; Skokauskas & Gallagher 2010)
- Depression hos 70% av unga vuxna med ASD (Lugnegård et al 2011)

ESSENCE och ångest

- **Ångest** mycket vanligt problem hos vuxna med utvecklingsrelaterade problem – utsatta för krav som ej är anpassade till förmågorna

ESSENCE och personlighetsstörningar (PD)

- Antisocial PD hos 23 – 27% av vuxna med ADHD (van Dijk & Anckarsäter 2011; Anckarsäter et al 2006)
- Överlappning ADHD och emotionellt instabil PD (Wender 1972, van Dijk & Anckarsäter 2011)
- Vuxna med ASD uppfyller kriterier för PD cluster A och C (Anckarsäter et al 2006, Bejerot 2007; Barneveld et al 2011)

Patienter i vuxenpsykiatrin i Lund 1990 - 2009

Annan diagnos	ADHD, n = 437	ASD, n = 270
Ingen	38.7%	40.0%
ADHD		5.2%
ASD		
IDD	2.1%	11.5%
Psykos	6.9%	21.1%
Affektiv sjukdom	27.3%	17.4%
Ångeststörningar	18.3	17.0%
Personlighetsstörningar	16.2%	14.5%
Beroendetillstånd	21.3%	4.8%
Övr psyk diagnoser	22.8%	22.2%

ESSENCE och vuxna

- Många studier visar att psykosociala och emotionella problem i barndomen tenderar att bli fler och värre i vuxen ålder
- Man är vuxen 75% av livet
- 75% av befolkningen är vuxen
- Hur länge ska man följa upp?
- Svaga hjärnor (= ESSENCE) är mer sårbara

Barndomssymtom hos patienter i vuxenpsykiatri

- Tyvärr har forskare och kliniker i vuxenpsykiatri inte intresserat sig särskilt mycket för den tidiga utvecklingen, särskilt av kognitiva funktioner, när det gäller vuxna med psykisk ohälsa
- Enkel screening: "5 frågor"/Nylander & Holmqvist/ ; handlar om funktion i skolan/skolåldern